

Oponentní posudek disertační práce: Aktéři, stimulační a regulační mechanismy regionálního rozvoje – příklad Pardubického kraje. PpF UK Praha, 2008, 110 str.

Autor: Mgr. Miroslav Smejkal

Vedoucí práce: Prof. RNDr. Martin Hampl, DrSc.

Konzultant: Doc. RNDr. Jiří Blažek, PhD

Disertační práce je po formální stránce dobře zpracována, logicky strukturována, obsahuje všechny náležitosti, výběr literatury i její využívání v textu práce jsou v pořádku. Práce je psána srozumitelně, přehledně, bez vážnějších stylistických či gramatických chyb.

Posouzení kapitol Teorie regionálního rozvoje a Institucionální teorie regionálního rozvoje.

Obě kapitoly jsou stručné, zvláště první z nich, která je vlastně jen velice krátkým a spíše roztržštěným přehledem teorií, bez dalších vazeb na zbývající části práce, neslouží ani jako vymezení institucionálních teorií v systému TRR jako úvod pro další kapitolu. Rovněž výběr literatury je chudý. Na druhou stranu, vzhledem k účelu práce je možná tato kapitola nadbytečná. Kapitola věnovaná institucionálním teoriím je zpracována v dostatečné podrobnosti, má vnitřní logiku, opírá se o dostatečně rozsáhlou literaturu, zdůrazňuje moderní přístupy a východiska institucionálních teorií. Na druhou stranu je i tato kapitola poněkud schematická, popisná bez významější diskuse možnosti užití či podmínek užití institucionálních teorií rozvoje, a vzhledem k tomu, že skupina institucionálních teorií je dosti různorodá, chybí zde dostatečný kritický pohled autora. Závěry v subkapitole 3.3. jsou příliš stručné a zjednodušující, navíc spíše přejímané z literatury.

Možnosti využití institucionálních teorií v případě ČR jsou popsány vcelku správně, jakož i jejich bariéry. Závěry této části přes jejich stručnost jsou překvapivě přesné a mají potřebnou míru kritického odstupu. Současně však opomíjejí podstatnou otázku, totiž vůbec uplatnění jakýchkoliv rozvojových teorií v praxi organizací v České republice. Jsem přesvědčen, že ve skutečnosti jsou je znalost či užití teoretických zdůvodnění praktických zásahů, či dokonce koncipování praktických zásahů veřejné sféry na základě teoretických zdůvodnění, v České republice v nejlepším případě velice vzácné a využívané spíše ad hoc, a to ještě dílčím způsobem. Blíže ke skutečnosti je však pravděpodobně zdůvodnění veřejných intervencí způsobem „intervence jsou dobré protože jsou dobré“, nebo ad hoc pragmatický přístup, nesnažící se o jakékoliv z teorií vycházející argumenty. To sice nemusí být nutně špatně, ale v tomto kontextu je otázka na možnosti a smysl využití institucionálních teorií rozvoje otázkou přespříliš sofistikovanou.

Posouzení regionální politiky EU, ČR a krajů a posouzení kapitoly věnované aktérům a mechanismům regionálního rozvoje v ČR.

Kapitola věnovaná regionální politice je velice popisná, na jedné straně ukazující přehledně a strukturovaně různé úrovně politik a „nástrojů“, na druhé straně, stejně jako v případě předchozích kapitol i zde chybí kritické hledisko, diskuse či naznačení, jak budou závěry či poznatky této části použity v další práci, co konkrétního pro další práci kapitola přináší.

Typologie nástrojů regionální politiky, resp. i typologie aktérů, jsou velkým přínosem, zajímavým svým přístupem i závěry. V ČR je podobných prací velice omezené množství, kombinování několika různých hledisek a jejich diskuse a z nich vycházející typologie přehledně znázorněná na str. 25 v tbl. 4 je rozhodně třeba ocenit. Rovněž následující charakteristika aktérů regionálního rozvoje v ČR v sobě shrnuje stručně, ale výstižně klíčové parametry, role a postavení aktérů

v České republice, i s naznačením různých problémů a důsledků, z těchto rolí vyplývajících pro oblast regionální politiky a regionálního rozvoje. Tato analýza a znalost prostředí je pak dobře využita v následující praktické/výzkumné části disertace.

Díličí výhrady mám k popisu postavení a významu odborů, který je podle mého názoru přeceňován a nadhodnocován, jejich vliv i zájem o záležitosti regionálního rozvoje je podle mého názoru v lepším případě formální.

Podobně regionální rozvojové agentury v ČR převážně nejsou v pravém slova smyslu rozvojovými agenturami typu QUANGO, jak tomu bývá v západní Evropě, nýbrž nejčastěji určitým druhem konzultačních firem, s omezenou teritoriální působností a často podporovaných z veřejných zdrojů. Jakkoliv z tvrzení autora tato skutečnost vyplývá, je role RRA značně přeceňována.

Regionální rozvoj, jeho aktéři a nástroje v Pardubickém kraji.

Charakteristika Pardubického kraje v kontextu ostatních krajů a zejména hodnocení jeho transformační úspěšnosti představují významnou část práce a zajímavé a důležité východisko pro další hodnocení rozvojových nástrojů, aktérů a politiky kraje. Regionální zaměření této části, resp. vymezení regionů se soustředěnou podporou, je určitě přínosné i metodologicky, protože ukazuje celkem jednoduchou, leč účinnou metodu, použitelnou v praxi. Na druhou stranu se regionální specifika v dalších částech práce v úvahu příliš neberou a závěry této části tak nejsou dostatečně využity.

Použité analytické přístupy pro hodnocení významu a vztahů mezi aktéry v Pardubickém kraji jsou nejcennější částí celé práce, částí klíčovou, a to jak pro závěry a zjištění, které z této části práce vyplývají tak kvůli diskusi a ukázce použití metody samotné. Použité metody jsou přehledně a výstižně uvedeny a diskutovány v kontextu krajském i národním, jsou popsána jejich slabá místa a nedostatky i výhody a vhodnost užití.

Rád bych zdůraznil také celkem odvážné, obtížně argumentačně podpořitelné, ovšem velice pravděpodobně správné závěry, týkající se úlohy jednotlivce v procesu vytváření nástrojů rozvoje regionů i jejich uplatňování, které vycházejí z případových studií.

Vcelku závažnou výhradu mám ke způsobu výběru aktérů regionálního rozvoje podle účasti v různých řídicích výborech, pracovních skupinách apod. Tento výběr je patrně daleko subjektivnější než autor předpokládá a uvádí. Mají-li být aktéři sledováni s cílem zjistit, zdali a jak mohou a chtějí regionální rozvoj ovlivnit, pak jejich prostá účast je nicneříkající, důležitá je jejich aktivita, na těchto skupinách. Současně tento přístup téměř ignoruje neformální vazby a záměrně vylučuje vliv politické úrovně, protože říká, že výběr skupin klíčových hráčů sledoval hledisko odbornosti, nikoliv politické příslušnosti – proto např. nebyly brány v úvahu výbory pro reg. rozvoj zastupitelstva kraje. Ve skutečnosti ovšem často jsou právě politická rozhodnutí a dohody pro přípravu politiky a zejména pro jejich realizaci zcela klíčové a určující.

Vlastní hodnocení politiky regionálního rozvoje Pardubického kraje a hodnocení jejích nástrojů je kvalitně a přehledně zpracováno, včetně diskuse problematických stránek vzniku a uplatňování jednotlivých programů a nástrojů rozvojových politik, a to v kontextu významu jednotlivých aktérů. Pravděpodobně díky osobní znalosti a zkušenosti autora se jsou v textu zpracovány i měkké a do určité míry subjektivní faktory, avšak způsobem, který sleduje logiku celé práce a používá měkké faktory jako dovysvětlující či dokreslující obraz formování a realizace krajských intervencí. V některých částech byl autor dokonce příliš zdrženlivý, na místě by patrně byla

podrobnější analýza právě těchto měkkých/subjektivních faktorů i jejich víceméně objektivních projevů při rozhodování o realizaci intervencí či regulace.

V tomto ohledu považuji za cenné argumenty, podpořené dostatečnou analýzou, dokazující, že kraj Pardubický, a ostatní kraje také, se soustřeďují ve svých intervencích „dovnitř“, s určitým zjednodušením možno říci na obnovu vlastního majetku, a že jejich role při ovlivňování rozvoje území či při ovlivňování jiných aktérů je vcelku malá. Ve skutečnosti je dokonce na místě otázka, do jaké míry je ovlivňování rozvoje území – tedy intervence a investice mající rozvojové regionální či sektorové dopady – při bližším a podrobnějším pohledu jen vedlejším důsledkem snah kraje pečovat o vlastní majetek.

V kapitole věnované problematice regionálního rozvoje kraje považuji za nevyužití příležitosti skutečnost, že autor dostatečně nesrovnává programové dokumenty, jejich deklarované cíle a záměry, resp. jejich kvalitu a zaměření, se skutečným uplatňováním intervencí, výdajů a s podporou projektů v kraji. S tím souvisí obecná rezignace autora na hodnocení věcné a obsahové kvality rozvojových dokumentů, v jejímž důsledku může autor např. tvrdit, že nezájem podnikatelů o granty v opatření 1.1. SROP je dán obecnou neznalostí a malou informovaností podnikatelů.

Závěr.

Disertační práce se věnuje tématu, které je aktuální, patrně tím více, že ČR má nyní neopakovatelnou příležitost realizovat rozsáhlé intervence pro rozvoj regionů v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Zabývá se oblastí institucionálních mechanismů, institucionálního prostředí a rolí rozvojových aktérů, což je velice pravděpodobně klíčové téma pro budoucí úspěch či neúspěch ČR při realizaci rozvojových programů financovaných z EU (zatím se zdá, že se bude jednat spíše o neúspěch).

V ČR se jedná téměř o pilotní výzkum, dostatečně podrobný a opřený o dobře vystavěný analytický aparát na straně jedné, obohacený o praktické znalosti a zkušenosti, včetně uvedení případových studií, na straně druhé. Práce je rozhodně původní, její závěry či dílčí poznatky jsou sice poněkud roztroušeny v textu, nicméně současně jsou dostatečně dobře strukturované. Práci by jistě pomohlo, místo shrnutí v závěru, syntetické rozpracování důsledků dílčích závěrů a diskuse jejich pravděpodobného vzájemného působení. Na druhou stranu mnohé poznatky či závěry jsou snad vůbec poprvé formulovány v odborném kontextu a podpořeny důkazy či analytickými argumenty.

Přes jistou míru kritického hodnocení celé práce v oponentském posudku ji hodnotím kladně, považuji ji za přínosnou a obohacující poznání prostředí pro uplatňování rozvojové politiky v České republice. Dílčí nedostatky spíše ilustrují skutečnost, že tímto tématem je třeba se dále zabývat a že se jedná o téma různorodé, rozsáhlé a důležité jak pro praxi v ČR tak pro teoretické poznání vztahu mezi institucionálními podmínkami a politikou regionálního rozvoje.

Ve Vladměřicích, 31. srpna 2008

RNDr. Jan Vozáb, PhD.